

ปัญหาการพักการลงโทษกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศไทย¹

สุเทพ จันทะแจ่ม²

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการพักการลงโทษกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศไทย แนวความคิดในการพักการลงโทษซึ่งเป็นกระบวนการในการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดออกจากเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษและให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขการปฏิบัติตนที่ได้กำหนด การพักการลงโทษจึงมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงกำหนดโทษหรืออัตราโทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น เพื่อให้ทราบถึงเจตนารมณ์และเหตุผลที่แท้จริงในการลงโทษและพักการลงโทษ อันนำไปสู่ลงโทษผู้กระทำความผิดให้ถูกต้องเหมาะสม โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบังคับใช้ รวมถึงการนำแนวความคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษและพักการลงโทษ นำไปวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบตามประเด็นที่ศึกษาในเรื่องปัญหาการพักการลงโทษผู้ต้องขังของประเทศไทย

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าประเทศไทยได้มีการกำหนดให้นักโทษเด็ดขาดที่รับโทษจำคุกอาจได้รับประโยชน์เป็นการพักการลงโทษตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2479 โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ได้กำหนดรายละเอียดของการได้รับการพักการลงโทษดังกล่าวไว้ โดยนักโทษที่จะได้รับการพักการลงโทษจะต้องได้รับโทษมาแล้วจำนวนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าเป็นนักโทษชั้นใด และจะพักการลงโทษได้ต่อเมื่อได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของโทษ โดยจะเริ่มกระบวนการโดยการพิจารณาของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน และมีผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและเจ้าพนักงานเรือนจำอีกสองคนเป็นเจ้าพนักงานเพื่อคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการพักการลงโทษเสนอต่อคณะกรรมการพักการลงโทษเพื่ออนุมัติการพักการลงโทษต่อไป ซึ่งเป็นการพักการลงโทษที่ดำเนินการโดยกรมราชทัณฑ์ที่ทำหน้าที่บริหารงานเรือนจำ โดยฝ่ายบริหารนั้นอาจอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองและมีหลักประกันความโปร่งใส และความเป็นกลางน้อยกว่าฝ่ายตุลาการ จึงอาจก่อให้เกิดการใช้อำนาจในทางที่ผิด (Abuse of

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการพักการลงโทษกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศไทย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัชรดา เอื้อวรรณกิจ และ คณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรัสเกียรติ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติวังนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Power) ผลที่ตามมา คือ นักโทษที่ได้รับการพักการลงโทษนั้น มิได้รับการฟื้นฟู เพื่อออกสู่สังคมภายนอกอย่างแท้จริง นักโทษออกจากเรือนจำเร็วกว่ากำหนดเวลาที่ควรจะต้องอยู่ในเรือนจำ อันจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อชุมชนจากการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ของผู้ได้รับการพักการลงโทษอันเนื่องมาจากการได้รับการพักการลงโทษ มิได้รับการฟื้นฟูอย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกันก็อาจก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดดังกล่าว จากการที่ผู้ได้รับการพักการลงโทษได้รับโทษน้อยกว่าที่ควรจะได้รับ อันเป็นการล้มเหลวในการบรรลุวัตถุประสงค์ในการบรรเทาความโกรธแค้นของสังคมที่มีต่อการกระทำผิดดังกล่าวด้วย

ปัจจุบันแนวคิดการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไป การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดมุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ไม่เน้นการใช้วิธีการที่รุนแรงแก่เค้นเอาคืนแบบตาต่อตาฟันต่อฟันอีกต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม และดำเนินชีวิตได้ตามปกติเช่นบุคคลทั่วไป การพักการลงโทษจึงเป็นมาตรการหนึ่งในกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ประโยชน์แก่นักโทษที่ประพฤติดี ศึกษาหาความรู้หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่เรือนจำ ในระหว่างต้องโทษ ด้วยการปลดปล่อยนักโทษออกไปก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษา หวังให้เปลี่ยนพฤติกรรมไม่กระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักโทษและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตาม แม้การพักการลงโทษจะมีประโยชน์หลายประการ แต่การปลดปล่อยนักโทษบางประเภทก่อนครบกำหนดโทษ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมตลอดจนระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้เช่นเดียวกัน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ายังมีปัญหาที่สำคัญอีกหลายประการที่เป็นปัญหาการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านข้อกฎหมาย ดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรผู้ใช้อำนาจในการพิจารณาพักการลงโทษ ซึ่งการพักการลงโทษนั้น มีความใกล้ชิดกับการลงโทษเป็นอย่างมาก เนื่องจากการพักการลงโทษนั้น แม้ในบางมุมมองจะถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโทษที่ศาลได้กำหนดไว้แล้ว ก็ยังมีลักษณะเป็นการลดโทษที่ศาลได้กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ที่ผู้ต้องขังสมควรได้รับไว้แล้วด้วย ทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งรับโทษอยู่ในเรือนจำสามารถออกมาใช้ชีวิตตามปกติได้ในสังคมภายนอก แต่อีกมุมมองหนึ่งมองว่า การพักการลงโทษก็อาจถือว่าเป็นการรับโทษอย่างหนึ่ง โดยเป็นการรับโทษที่มีได้กระทำในเรือนจำหรือทัณฑสถาน แต่เป็นการรับโทษในชุมชนซึ่งผู้ได้รับการพักการลงโทษจะได้รับความอิสระออกสู่สังคมภายนอกโดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหลาย ๆ ประการที่กำหนดแก่เขา แต่ขณะเดียวกันการอนุญาตให้พักการลงโทษนั้น แม้ผู้ได้รับการพักการลงโทษจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและการสอดส่องดูแล แต่มีผลเป็นการให้อิสระจากโทษที่ศาลได้กำหนดแก่เขาด้วยเช่นกัน ซึ่งตามกฎหมายของประเทศไทยการกำหนดโทษจำคุกเป็นอำนาจของฝ่ายตุลาการหรือศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หมวด 2 เรื่อง เขตอำนาจศาล มีบัญญัติไว้ในมาตรา 17 มาตรา 18 มาตรา 19 วรรคสอง มาตรา 20 มาตรา 22 และมาตรา 23 เป็นต้น ถึงอำนาจของศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ประกอบกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 และ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 มาตรา 186 เป็นต้น แต่การพักการลงโทษเป็นรูปแบบอำนาจของฝ่ายบริหาร ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 มาตรา 52(7) และกฎกระทรวงการพักการลงโทษเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการกระทำความผิดและดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดจนถึงกระทั่งศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว โดยศาลจะกำหนดโทษตามความเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำและพฤติการณ์ประกอบความผิดต่าง ๆ รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ด้วย โดยเมื่อมีการพักการลงโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด ทำให้ได้ออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถานก่อนครบกำหนดโทษที่แท้จริง จึงถือได้ว่าการพักการลงโทษนั้น มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่ให้ลงโทษ จึงควรทำความเข้าใจ เพื่อจะวิเคราะห์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ ตามกฎหมายของประเทศไทยว่าควรปรับเปลี่ยนรูปแบบและระบบการพักการลงโทษตามแนวคิดการพักการลงโทษโดยศาล ซึ่งจะปรากฏอยู่ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (civil law system) โดยในประเทศฝรั่งเศสนั้น การกำหนดให้ผู้พิพากษาเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาพักการลงโทษอยู่บนพื้นฐานที่ว่า หากฝ่ายตุลาการนั้นต้องรับผิดชอบต่อการกำหนดโทษและหากเป้าหมายของการลงโทษเป็นการฟื้นฟูและการปรับตัวผู้กระทำความผิดให้เข้ากับสังคมแล้ว ฝ่ายตุลาการก็ควรมีอำนาจในการปรับเปลี่ยนโทษที่ได้กำหนดไว้เอง หากจะต้องมีการปรับระบบของโทษที่กำหนดก็ควรจะเป็นฝ่ายตุลาการในฐานะที่มีบทบาทโดยกำเนิดในการเป็นผู้ปกป้องสิทธิของเอกชนที่จะเป็นผู้ตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนโทษที่ได้กำหนดดังกล่าว เนื่องจากฝ่ายตุลาการมีความรับผิดชอบในการพิจารณารูปแบบและขอบเขตของปฏิกิริยาของสังคมในแต่ละคดีผ่านทาง การกำหนดโทษ ดังนั้น ฝ่ายตุลาการจึงควรมีอำนาจในการควบคุมระบอบภายหลังการกำหนดโทษด้วย และในประเทศเยอรมันนั้น กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพักการลงโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งกฎหมายที่กล่าวมานี้จะเป็นกฎหมายที่ใช้กับทุก ๆ รัฐในสหพันธ์รัฐ สำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตและวินิจฉัยในกรณีอื่น ๆ เกี่ยวกับการพักการลงโทษตามกฎหมายของเยอรมันนั้น ธรรมนูญศาลได้กำหนดให้จัดตั้งแผนกบังคับโทษอาญา (Strafvollstreckungskammern) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับโทษขึ้นใน Regional Court ใน District ที่มีเรือนจำหรือสถานควบคุมตัวสำหรับผู้ใหญ่ที่มีการลงโทษจำคุก โดยศาลแผนกบังคับโทษที่มีเขตอำนาจในการวินิจฉัยเกี่ยวกับการบังคับโทษนั้น สำหรับกรณีการพักการลงโทษสำหรับโทษจำคุกตลอดชีวิตนั้นจะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 นาย โดยให้นายหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน และในการพักการลงโทษกรณีทั่วไปนั้น ให้ผู้พิพากษานายเดียวมีเขตอำนาจในการพิจารณาได้ ส่วนการที่ผู้พิพากษารายใดจะทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ให้ผู้พิพากษาหัวหน้า regional court นั้นเป็นผู้แต่งตั้งจากผู้พิพากษาใน regional court นั้นเอง

ปัญหาประการที่สอง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาพักการลงโทษเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำนั้น แม้จะมีปรากฏอยู่ในบทกฎหมายและกฎหมายลำดับรอง รวมทั้งคำสั่งหลาย ๆ ประการ แต่ข้อกำหนดที่มีความชัดเจนนั้นจะปรากฏ แต่เพียงใน

ส่วนของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับโทษที่ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับมาแล้วก่อนได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ ในขณะที่ข้อกำหนดในกฎกระทรวงออกตามความในมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 นั้น จะกำหนดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการพักการลงโทษ การคัดเลือกนักโทษ ผู้สมควรได้รับการลดโทษ ระยะเวลาที่อาจได้รับการพักการลงโทษ และเงื่อนไขระหว่างการพักการลงโทษ เท่านั้น ในขณะที่ยังมีแนวทางปฏิบัติในการพักการลงโทษกระจัดกระจายอยู่ในรูปแบบของระเบียบหรือคำสั่งที่ออกโดยฝ่ายบริหาร ประเด็นปัญหากฎหมายที่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้ผู้เสียหายเข้ามีส่วนร่วมในการพิจารณาพักการลงโทษ ตามกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ข้อ 45 ที่ออกตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง และมาตรา 52 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับการพิจารณาพักการลงโทษ กำหนดให้มีผู้แทนจากส่วนราชการต่าง ๆ เป็นคณะทำงานพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ ประจำเรือนจำ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งจำนวนสองคน จะเห็นได้ว่า คณะทำงานประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการเท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติให้รับฟังความคิดเห็นจากผู้เสียหายว่าเห็นด้วยหรือไม่กับการพักการลงโทษ ทั้งในด้านผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจ ผลกระทบในการดำรงชีวิตรายได้ ความรู้สึกของผู้ถูกระทำหรือผู้เสียหาย ทำให้ได้รับข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลผลกระทบที่ได้รับโดยตรงจากผู้เสียหาย ซึ่งเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย กำหนดให้บุคคลมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมหลายประการ และตามนิยามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตามมาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 ด้วย กรณีที่กำหนดให้ผู้เสียหายเข้ามีส่วนร่วมในการพิจารณาตามกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ข้อ 45 ที่ออกตามความ มาตรา 52 วรรคสอง และมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้การดำเนินการตาม (7) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและต้องนำพฤติการณ์การกระทำความผิด ลักษณะความผิด และความรุนแรงของคดี รวมตลอดทั้งการกระทำความผิดที่ได้กระทำมาแล้ว ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาประกอบการพิจารณาด้วย มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า เนื่องจากมีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย และเอกชนเป็นผู้เสียหายได้ ความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เอกชนไม่สามารถเป็นผู้เสียหายได้ พนักงานอัยการเป็น

ผู้ฟ้องคดี เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติด พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พระราชบัญญัติจราจร หรือในกรณีความผิดที่เอกชนเป็นผู้เสียหาย และสามารถฟ้องคดีเองได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ร่างกาย ชีวิต เพศ จึงควรจะมีการกำหนดประเภทความผิดในการให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพักการลงโทษในความผิดฐานใดบ้าง

ปัญหาประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาด พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 มาตรา 52 บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดุสาหะ ก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้...” และตามกฎหมายกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ข้อ 1 ที่ออกตามความ มาตรา 52 วรรคสอง และมาตรา 7 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้ “นักโทษเด็ดขาดซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดุสาหะ มีความก้าวหน้า ในการศึกษา และทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับการพิจารณา...” ซึ่งข้อความที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติและกฎหมายกระทรวงที่ออกตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของนักโทษเด็ดขาดที่เข้าข่ายได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ เห็นได้ชัดว่าหลักเกณฑ์และคุณสมบัติเกี่ยวกับการพักการลงโทษมีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้าง เป็นการให้น้ำหนักและความสำคัญในทางนามธรรมไม่สามารถจับต้องได้ ทั้งยังขาดความชัดเจน ในความหมายและขอบเขตของถ้อยคำ อย่างเช่นคำว่า “การทำงานเกิดผลดี” ไม่มีความชัดเจนว่าต้องทำงานเกี่ยวกับอะไรมีขอบเขตเพียงไหน หรือคำว่า “มีความก้าวหน้าในการศึกษา” ไม่มีหลักเกณฑ์ว่าเป็นการศึกษาด้านใด ระหว่างวิชาการหรือการฝึกอบรมทางวิชาชีพ ส่วนถ้อยคำที่ว่า “ทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ” ก็ไม่มีรายละเอียดว่าเป็นความชอบเกี่ยวกับเรื่องอะไร ย่อมเป็นการเปิดช่องให้ผู้มีอำนาจพิจารณาพักการลงโทษสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางอาจนำมาซึ่งการใช้ดุลพินิจเพื่อประโยชน์ให้แก่ักโทษบางประเภทได้

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาการพักการลงโทษกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศ ไทย ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรผู้ใช้อำนาจในการพิจารณาพักการลงโทษ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 กำหนดให้ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาพักการลงโทษแทนระบบเดิมที่ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการพักการลงโทษเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาพักการลงโทษเพื่อให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณากำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดนั้นในชั้นการพิจารณาพิพากษาคดีได้เป็นผู้พิจารณาการพักการลงโทษซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนโทษนั้นเองในภายหลังได้ และการพักการลงโทษโดยศาลเองจะส่งผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นหรือบุคคลทั่วไปในแง่ที่ว่าจะทำให้คำพิพากษาของศาลนั้นมีความ

ศักดิ์สิทธิ์ อำนาจในการพิจารณาพิพากษาและกำหนดโทษของศาล รวมถึงการเปลี่ยนแปลงกำหนดโทษนั้น ในภายหลังจะยังคงเป็นอำนาจเด็ดขาดที่ดำเนินการโดยศาล มิใช่การดำเนินการโดยฝ่ายบริหารซึ่งสามารถ ถูกครอบงำโดยฝ่ายการเมืองได้มากกว่า

1.2 กระบวนการให้ไต่มาซึ่งผู้จะได้รับการพักการลงโทษควรกำหนดให้เรือนจำโดยผู้บัญชาการเรือนจำเสนอรายชื่อผู้รับโทษมาครบตามกำหนดระยะเวลาที่อาจได้รับการพักการลงโทษนั้น คือ หนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้นหรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต พร้อมด้วยข้อมูลด้านความประพฤติ การดำเนินการทางวินัย การได้รับประโยชน์ หรือรางวัลของนักโทษเพื่อเสนอต่อศาลประกอบการพิจารณาพักการลงโทษ กรณีนี้ จึงไม่มีการใช้ดุลยพินิจของฝ่ายบริหารโดยกรมราชทัณฑ์ว่าเขาสมควรได้รับการพักการลงโทษหรือไม่ กรมราชทัณฑ์จะทำหน้าที่เพียงบริหารจัดการสภาพในเรือนจำ และจัดโปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและการดำเนินการทางวินัย แก่นักโทษเท่านั้น โดยในส่วนของการพักการลงโทษกรมราชทัณฑ์จะทำหน้าที่เพียงเสนอรายชื่อผู้รับโทษ มาครบตามกำหนดพร้อมข้อมูลของนักโทษนั้นต่อศาล

1.3 กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของศาลว่า การจะอนุญาตให้พักการลงโทษแก่นักโทษดังกล่าว นั้น ศาลจะต้องเห็นว่านักโทษนั้นเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งมีความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษาและทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ อันเป็น หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความประพฤติของนักโทษเด็ดขาดตามความในมาตรา 52 (7) แห่งพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 แต่นอกจากจะพิจารณาในส่วนของความประพฤติขณะที่เขาอยู่ในเรือนจำแล้ว ศาลยังต้องพิจารณาอีกว่า นักโทษนั้นมีความพยายามในการปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกหลังจากที่ต้องถูก ควบคุมตัวอยู่ภายใต้วัฒนธรรมเรือนจำมาเป็นเวลานาน การจะพักการลงโทษแก่นักโทษนั้นไม่กระทบต่อ ความมั่นคงปลอดภัยของสังคมและชุมชน และศาลจะต้องเชื่อว่านักโทษนั้นจะไม่กระทำความผิดขึ้นอีก นอกจากนี้ศาลจะสามารถพิจารณาถึงพฤติการณ์สภาพและมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้ ได้รับโทษจำคุกของนักโทษดังกล่าวประกอบการพิจารณาพักการลงโทษได้ด้วย

1.4 การพักการลงโทษซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโทษนั้นหลังจากที่ได้มีคำพิพากษาแล้ว จึง สมควรกำหนดให้กระบวนการพิจารณาพักการลงโทษเป็นกระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผยในลักษณะ เดียวกันกับการพิจารณาพิพากษาและกำหนดโทษโดยศาลซึ่งได้ดำเนินการโดยเปิดเผยและโปร่งใส ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่นที่สนใจต่อคดีดังกล่าวสามารถเข้ารับฟังการพิจารณาพักการลงโทษได้ นอกจากนี้ การกำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นก็เป็นการเปิดโอกาสให้สังคมภายนอกได้ตรวจสอบ องค์การผู้ทำหน้าที่พิจารณาพักการลงโทษว่าปฏิบัติหน้าที่ ดังกล่าวอย่างถูกต้องเหมาะสมและเพียงใดด้วย

1.5 กำหนดให้การพิจารณาพักการลงโทษควรจะต้องเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ ผู้เสียหายจากการกระทำผิดนั้นและชุมชนที่จะต้องรับผู้กระทำผิดนั้นเข้ามาอยู่ร่วมการพิจารณานั้น

ด้วย เนื่องจากผู้เสียหายและชุมชนนั้นจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการปล่อยตัวผู้กระทำผิด ผู้เสียหายนั้นเมื่อผู้กระทำผิดได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดโทษเดิมที่ศาลกำหนดไว้ก็อาจเกิดความหวาดกลัวและความไม่มั่นใจในความมั่นคงปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดในการรับรองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมซึ่งได้รับการยอมรับมากขึ้น ในปัจจุบันสิทธิของผู้เสียหายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิจารณาการพักการลงโทษนี้ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการแจ้ง คือ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับกำหนดปล่อยตัวผู้กระทำผิด และสิทธิที่จะได้รับการรับฟัง คือ สิทธิได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการหรือองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาพักการลงโทษของผู้กระทำผิด และได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับการจะพักการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดนั้นในส่วนของชุมชนนั้นก็จะต้องรับผู้ที่เคยมีประวัติการกระทำความผิดเข้ามียู่ร่วมด้วยบุคคลเหล่านี้สมควรได้รับโอกาสให้แสดงความคิดเห็นต่อกรณีการพิจารณาการปล่อยตัวผู้กระทำผิดนั้น เพื่อให้ผู้มีอำนาจพักการลงโทษได้พิจารณาความเห็นดังกล่าวประกอบการพักการลงโทษ และแม้หากจะต้องปล่อยตัวผู้กระทำผิดโดยการพักการลงโทษก็จะสามารถกำหนดมาตรการสอดส่องดูแลที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดนั้นเพื่อมิให้ผู้เสียหายและชุมชนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของบุคคลเหล่านั้นในขั้นตอนของการพิจารณาพักการลงโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชุมชนจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและได้รับทราบเหตุผลในการพิจารณาพักการลงโทษผู้กระทำผิดนั้นว่ามีความประพฤติดีและแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขให้สามารถเข้ากับสังคมได้ เพื่อให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การช่วยเหลือสนับสนุนให้การพักการลงโทษประสบความสำเร็จ

1.6 เห็นควรบัญญัติหลักการพักการลงโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป ลักษณะ 1 บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป หมวด 3 โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาว่านักโทษคนใดที่สมควรได้รับประโยชน์จากการพักการลงโทษ เนื่องด้วยการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่ได้กำหนดขอบเขตว่าควรใช้ได้แค่ไหน เพียงใด การใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์โดยไม่มีขอบเขต ย่อมอาจเกิดการพิจารณาโดยมีอคติหรือปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ ฉะนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบัญญัติหลักการสำคัญของการพักการลงโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และควรกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาพักการลงโทษไว้อย่างชัดเจน อาทิ เช่น กำหนดให้บุคคลที่ถูกลงโทษจำคุกที่แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้ดีขึ้นอย่าง แท้จริงอาจได้รับการพักการลงโทษโดยการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ภายหลังจากรับโทษมาแล้ว

2. ปัญหาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพักการลงโทษเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ ผู้ศึกษาเห็นว่า แม้กฎหมายจะกำหนดให้ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 ข้อ 45 ที่ออกตามความในมาตรา 7 วรรค

หนึ่ง และมาตรา 52 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับการพิจารณาพักการลงโทษ กำหนดให้มีผู้แทนจากส่วนราชการต่าง ๆ เป็นคณะทำงานพิจารณา วินิจฉัยการพักการลงโทษ ประจำเรือนจำ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งจำนวนสองคน จะเห็นได้ว่า คณะทำงานประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการเท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติให้รับฟังความคิดเห็นจากผู้เสียหายว่าเห็นด้วยหรือไม่กับการพักการลงโทษ และหากกำหนดให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาไม่ว่าจะเป็นการรับฟังความเห็นจากผู้เสียหายมาประกอบการพิจารณาพักการลงโทษ ควรจะมีการกำหนดประเภทความผิดในการให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพักการลงโทษในความผิดฐานใดบ้าง นั้น

2.1 เห็นควรกำหนดให้ผู้เสียหายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพักการลงโทษ ตามกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 ข้อ 45 ที่ออกตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง และมาตรา 52 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้มีผู้แทนจากส่วนราชการต่าง ๆ เป็นคณะทำงานพิจารณา วินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งจำนวนสองคน โดยเพิ่มผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความผิดเข้าไปด้วย เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายนำมาประกอบการพิจารณาพักการลงโทษ

2.2 กำหนดให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพักการลงโทษ ในชั้นพิจารณาต่าง ๆ ตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยมุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เสียหายในการมีส่วนร่วมในการพักการลงโทษอย่างชัดเจน ทำให้การพิจารณาดำเนินไปอย่างเป็นระบบมีแบบแผน มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน โดยอาศัยข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับเหยื่อหรือผู้เสียหาย จะทำให้การพิจารณาพักการลงโทษของประเทศไทย เป็นไปโดยการให้ความเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชน มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียม ทั้งผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย เพราะการพิจารณาพักการลงโทษ มิใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างรัฐกับนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะเฉพาะความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของผู้ต้องขังโดยตรงไม่ว่าจะเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้หรือยอมความไม่ได้ ดังนี้

ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติไว้ในภาค 2 ลักษณะ 7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง มาตรา 240 ถึงมาตรา 269

ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติไว้ในภาค 2 ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287/2

ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติไว้ในภาค 2 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย มาตรา 288 ถึงมาตรา 308

ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติไว้ในภาค 2 ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง มาตรา 309 ถึงมาตรา 333

ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติไว้ในภาค 2 ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มาตรา 334 ถึงมาตรา 366

3. ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาด พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มาตรา 52 ผู้ศึกษาเห็นว่า แม้กฎหมายจะกำหนดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มาตรา 52 บัญญัติว่า “ นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาเห ความก้าวหน้าในการศึกษาและทำการงานเกิดผลดีหรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้....” และตามกฎหมายกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ข้อ 1 ที่ออกตามความ มาตรา 52 วรรคสอง และมาตรา 7 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้ “นักโทษเด็ดขาดซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาเห มีความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับการพิจารณา” เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของนักโทษเด็ดขาดที่เข้าข่ายได้รับการพิจารณาพักการลงโทษเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าหลักเกณฑ์และคุณสมบัติเกี่ยวกับการพักการลงโทษมีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้าง ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะโดยกำหนดหลักการสำคัญของการพักการลงโทษที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 เพื่อพัฒนาแนวทางพักการลงโทษให้สมบูรณ์และมีความเป็นธรรมและโปร่งใสมากขึ้น ดังนี้

3.1 ควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับการพิจารณาพักการลงโทษ คุณสมบัติของนักโทษ เพื่อให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 52 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 การกำหนดให้ต้องมีการออกกฎกระทรวง เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ให้ออกกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ.2562 ที่ออกตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง และมาตรา 52 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เพิ่มเติมเกี่ยวกับความชัดเจนในความหมายและขอบเขตของถ้อยคำ คำว่า “มีความก้าวหน้าในการศึกษา” ให้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าเป็นการศึกษาด้านใด ระหว่างวิชาการหรือการฝึกอบรมทางวิชาชีพ คำว่า “การทำงานเกิดผลดี”

ให้ระบุประเภทของงานที่ทำอย่างชัดเจนว่าต้องทำงานเกี่ยวกับอะไรบ้างและเกิดผลดีในด้านใด เกี่ยวกับงานที่ทำ หรือ ส่วนถ้อยคำที่ว่า “ทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ” ให้ตัดออกไป เนื่องจากไม่มีรายละเอียดว่าเป็นความชอบเกี่ยวกับอะไร เรื่องอะไร ย่อมเป็นการเปิดช่องว่างให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาพักการลงโทษสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจนำมาซึ่งการใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นธรรมและเอื้อประโยชน์ให้แก่นักโทษบางประเภทได้ จนทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของแนวความคิดการพักการลงโทษ

3.2 สมควรยกเลิกความในมาตรา 52 (7) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 ซึ่งกำหนดให้นักโทษเด็ดขาดอาจได้รับประโยชน์เป็นการพักการลงโทษ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้ถึงการพักการลงโทษในฐานะที่เป็นสิทธิของนักโทษอันควรจะได้รับ มิใช่เพียงประโยชน์ รางวัล หรือความกรุณาซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้มีอำนาจ

3.3 สมควรกำหนดให้คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้พักการลงโทษนั้น จะต้องทำเป็นหนังสือและแสดงเหตุผลแห่งการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้พักการลงโทษ ซึ่งการระบุเหตุผลของคำวินิจฉัยนี้จะทำให้สังคมสามารถตรวจสอบการทำงานได้ทางหนึ่ง และอีกทางหนึ่งจะเป็นการทำความเข้าใจกับสังคมและตัวนักโทษเองว่าได้พิจารณาอย่างรอบคอบและคำนึงถึงประโยชน์ของทุกฝ่ายแล้ว จึงได้มีคำวินิจฉัยเช่นนั้น

เอกสารอ้างอิง

วิสัย พุกกะวัน, คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ , พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : หจก. ทิพย์อักษร , 2544) , น. 199.

ประเสริฐ เมฆมณี , หลักทัณฑวิทยา (กรุงเทพมหานคร:บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด , 2523) , น. 526.

กฤษณ พลวัน,กฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อนักโทษนอกเรือนจำ , (เอกสารการสอนชุดวิชา

33434 หน่วยที่11กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ Law Related To Corrections กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2551). น.92-93.

สุวิทย์ นิ่มน้อย เดชา ศิริเสรีญ อัยยงค์ ปาณิกบุตร , อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา , เอกสารประกอบการ

บรรยาย , (มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2522) น. 134.

ชาย เสวิกุล. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2517) ,

น. 313.